

Hâdim ul-haremeyn ünvanı ile muazzez olduk. Her gittiğimiz tarafta zaferler nasip oldu. Bu vaziyette devletin zevali ihtimali var mı?» deyu buyurmuşlardır. Pîri Paşa: «Yüce ecdadınızın koydukları kanun ve kaideler icra olundukça bu devletin zevali muhaldır.» der; fakat «evladlarınızın hilafeti zamanında makamlar ehline verilmezse o zaman bu devletin ihtilâle uğrayacağı» ni ilâve eder; Yavuz Selim de «Allahım! bizi koru.» niyazında bulunur. Gerçekte XVII. asırda Osmanlı imparatorluğu eski kudretine sahip olmadığını ve yorulduğunu hissetmeğe başlamış; medeniyeti, tekniği ve kuvveti gittikçe yükselen Avrupa ve yeni tarihî bir doğuş içinde bulunan Rusya, XVIII. ve XIX. asırlarda, daimî taarruzlara girişmişti. Bu yeni Haçlı seferleri Osmanlıları derin bir inhitat içinde buluyor; mağlubiyetler gittikçe ağırlaşıyor; Türk kanı oluk gibi akıyor; felâketler birbirini takip ediyor; Yavuz Sultan Selim'in endişesi bir gerçek oluyordu. Bununla beraber Türkler yine de mânevî üstünlük duygusunu kaybetmiyor; İmparatorluklarının «Devlet-i ebed müddet» olduğuna inanıyorlardı. Zira onun kaderinin İslâmiyete bağlı bulunduğundan aslâ şüphe etmiyorlardı. Bu dinin ilâhî irade ile kıyamete kadar bakî kalacağı Kur'an'la tebsirini en sağlam bir delil sayıyorlardı.

(Gelecek makalemiz bu inanç ve deliller üzerinde duracaktır.)

LÜTFEN OKUYUNUZ

Bütün abonelerimize soruyoruz: Abonesi biten abonelerimizden paralarını nasıl tahsil edelim? Mektup yazmakla mı, para makbuzunu mecmuaların içine koymakla mı, yoksa bir arkadaşın bütün aboneleri teker teker dolaşması ile mi? Hemen söyliyelim ki bu yolların ilk ikisi denenmiş, üçüncüsünün ise çok masraflı olacağından korkuyoruz. Abonesi biten okuyucularımızın mecmualarını kesmeyi hiç düşünmüyoruz. Gayemiz mecmuanın yaşamasıdır. Mecmuanın yaşaması için de mutlaka abonelerimizin parasını tahsil etmemiz gerekmektedir. Yoksa yeni bir abone kampanyası mı açalım, siz ne dersiniz?

Biz bütün okurlarımızın borçlarını bize ödemek istediklerine, ancak zamanlarının kifayetsizliğinden biraz da ihmalden dolayı böyle olduğuna inanıyoruz.

Diğer taraftan 20 veya 40 lirayı posta havalesiyle göndermek ayrı mesele... Fakat damlaya damlaya göl olur bunu unutmıyalım.

Hemen şunu söyliyelim ki, bize para gönderirken, adres değiştirirken, abone numarasını yazmayı unutmayınız. Posta havale kâğıtlarının arkasında göndericinin alıcıya yazacağı notlar kısmına, yeni abone olacaklar «Abone olmak istiyorum, beni altı ay veya bir sene abone kaydedin». Abonesini yenilemek isteyenler, abone numarasını yazarak «abonemi 6 ay veya 1 sene daha yeniliyorum» diye yazmayı unutmayınız.

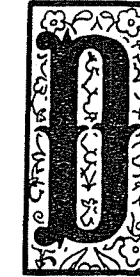
Cevaplarınızı bekliyoruz. Selâm ve sevgiler.

Mustafa YAMAN
İSLÂM MEDENİYETİ
İdare Müdürü

İlâhiyât

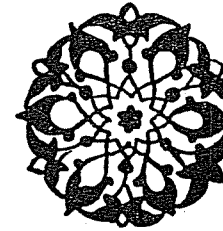
Tedâvîde Düânın Yeri

Abdullah AYDEMİR
Erzurum Yük.
İslâm Enstitüsü
Öğretim Üyesi

ÜÂ dilimizde; Allah'a yalvarma, yakarma, Ondan birşey isteme, işlediğimiz herhangi bir suçtan dolayı bağışlanmayı arzu etme demektir. İslâm'ın şu temel espri üzerine kurulduğunu hemen söylememiz gerekir: İnsan aklının —hayalî bile olsa— sınırlarını, aşlını, esasını tesbit edemediği bu uçsuz bucaksız kâinâtın sâhibi yalnız Allah'tır. O'ndan başka düâ ve ibâdet edilmeye lâıyk hiçbir varlık mevcut değildir. İnsan, büyük olarak yalnız Allah'ı bilmeli, isteyeceği her şeyi O'ndan istemeli, içindeki arzu ve emelleri yalnız O'na açmalıdır. Allah'tan başkasına boyun eğme, Allah'tan istenecek şeyleri fanîlerden dileme, çok şerefli olarak yaratılan insanı sâdece küçültür. Kur'an-ı Kerim bir çok âyetlerinde, insanları yalnız Allah'a kul olmaya çağırmakta, içlerini O'ndan başkasına dökmemelerini tenbih ve tavsiye etmekte ve bunun formüllerini vermektedir. İlâhî vahye mazhar olan Allah elçileri de hep bu gerçeğin davası uğrunda ömürlerini tamamlamışlardır.

Kur'an-ı Kerim, insanların devamlı olarak Allah'a düâ etmelerini, dine ve dünyaya ait işlerinin başarılmasında kendisinden yardım istemelerini emir ve tavsiye eder (1). İslâm'ın beş temelinden biri olan namaza da «düâ» denmiştir (2). İslâm dininin ibâdet sistemi icra yönünden; malî, bedenî ve hem malî ve hem bedenî olmak üzere üç ayrılır. Bedenî ibâdetlerden olan namaza düâ dendiğini zikrettik. Oruç da tam manasıyla bir düâ halidir. Malî olarak bilinen zekât da böyledir. En kıymetli mallarını, parasını ve hayvanlarını fakire veren zengin bununla ibâdet etiğinin ve bunu Allah rızası için yaptığının şuuru içindedir. Zekât olarak ayırdığı parasını veya malını veren müslüman onu verirken Allah'a tam bir bağıllık

ve mahviyet içindedir. Verdiği şeyin Allah katında makbul olması için düâ eder, yalvarır. Hac için sarfedilen yol parası hariç tutulursa geri kalan bütün menâsık düâ halinin canlı bir örneğidir.

İslâm, ibâdetler yanında ona paralel olarak ısrarla düâ etmeyi emreder. Birkaç âyetin meâlini verelim:

1. «*Rabbimiz şöyle buyurdu: Bana düâ edin. Size icâbet (ve düânızı kabul) edeyim*» (3).

2. «*Çaresiz kalıp kendisine düâ ettiği zaman, düâsını kabûl eden, fenâhı gideren, gelmiş ve geçmişlerin yerine sizi yeryüzünde hâkim kılan kim?»* (4).

3. «*(Ey Muhammed!), kullarım sana beni sorunca haber ver ki, işte ben şüphesiz yakınam. Bana düâ edince ben o düâ eden kimsenin yalvarmasına icâbet ederim*» (5).

4. «*Rabbimize yalvara yakara, gizlice düâ edin*» (6).

5. «*Âd kavmine de kardeşleri Hûd'u gönderdik. O, kavmine şöyle dedi: Ey kavmim Allah'a düâ ve O'na kulluk edin. Sizin O'ndan başka hiçbir ilâhınız yoktur.*» (7).

Düânın önemini bildiren ve ona teşvik eden hadisler de mevcuttur:

1. Nüman İbn Beşîr (r.a.)'den rivâyete göre Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «*Düâ ibâdetin ta kendisidir*» (8).

2. Ebû Hüreyre'nin rivâyetine göre Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «*Kim Allah'tan istemezse, Allah o kimseye gazap eder*» (9).

3. Enes İbn Mâlik'ten; «*Düâ ibâdetin özüdür*» (10).

4. Yine Enes İbn Mâlik'ten; «*Allah katında düâdan daha şerefli bir şey yoktur*» (11).

Kur'ân-ı Kerîm'den öğrendiğimize göre semavî dinler içinde düâyı reddeden yoktur. Bütün hak peygamberler insanları Allah'a ibâdet etmeye ve O'na düâyı çağırmışlardır. Yaşadığımız asrın her gün artan ilmî buluşları ve teknik ilerlemeleri bâzı entellektüel grupları manânın inkârına ve dinin lüzumsuzluğuna kadar götürmüştür. Onlara göre kâinata hâkim olan şey sâdece maddedir. Madde ötesinde bir manânın var olduğunu kabul ilmî gerçeklerle bağdaşamaz. Laboratuarda tetkikî mümkün olmayan, deney tüplerine girmeyen şeyler safsatadan ibârettir. Bugün dinin sosyete için afyondan ibâret olduğunu, insanları uyuşturmaktan başka hiçbir şeye yaramadığını iddiâ eden büyük bir kamp teşekkül etmiştir. Bu kampın idârecileri tarafından dâima tekrar edilen ve ısrarla diğer milletlerin genç kafalarına yerleştirilmeye çalışılan bu fikrin, kendi bünyelerinde ne dereceye kadar muvaffak olduğunu bilemiyoruz. Geleceği hakkında da şimdiden bir şey söyleme durumunda değiliz. Fakat tarih, zulmün ve batılın hiç bir devirde uzun ömürlü olduğuna şahid olmamıştır. Âdemoğlunun gerçeğine ve cevherine ters düşen bu felsefe er-geç iflâs edecektir.

Hür dünyayı meydana getiren milletler topluluğu içinde de aynı fikri savunanlar vardır. Bunlar ya hasta tiplerdir veya belli çevrelerce kafaları bir maksat için yikanmış kimselerdir.

Mânâ, insan cevheri demektir. Bu cevheri yitiren kişi gerçek müf-listir ve onun insanlığın hayrına vereceği hiçbir şeyi kalmamıştır.

Dini ve mânâyı inkâr edenlerin dışında kalan muazzam bir dindârlar kitlesi vardır. Bu kitle, hak olsun kâtil olsun insanın sâhip olduğu mânevî değerlerden devâmlı istifâde etmektedir. Böylece daha sağlam

bir cemiyet teşekkülü imkân dâhiline girmiş ve fertler haysiyetli bir yaşayış seviyesine ulaşma fırsatı bulmuşlardır.

Bugün, garp âleminde mânâdan, bildiğimizden ve işittiğimizden daha fazla istifâde edilmektedir. Din, sâdece cami veya kiliseye hapsedilmiş değildir. Pratikte bize muazzam faydaları vardır. Bunlardan birini burada zikretmek yeterlidir:

Avrupa'da hemen her şehirde ve her hastahânedede moral tedâvî klinikleri vardır. Buralarda görev alan uzmanlar, kendilerine baş vuran hastaları inançlarından istifâde ederek tedâvî etmektedirler. Bu yolda elde edilen başarılar bütün doktorları hayretler içinde bırakmıştır. Gün geçtikçe, garp buna daha fazla önem vermektedir.

Bu türlü tedâvinin yalnız inananlara değil, inanmayanlara ve bütün dinleri ve Allah'ı inkâr edenlere de faydası olduğu yolunda birçok örnekler vardır:

Şiddetli rahatsızlığından dolayı kliniğe baş vuran ihtiyar kadına teşhîse uygun reçete veren ve şifâdan pek de ümitli olmayan doktor: «Teyze bunu al ve biraz su ile iç» diyerek yazdığı reçetenin muhtevi-yâtını tarif eder. Kadın sâftır ve inançlıdır. Reçeteyi bir tas suya ıslatır ve bitinceye kadar içer. Şifâ bulur. Durumdan haberdâr olmayan doktor, rast geldiği yerde hastanın iyileştiğini heyecanla müşahede eder ve ne yaptığını sorar. Kadın cevâbında: «Allah râzî olsun oğlum! Dediğin gibi reçeteyi suya ıslattım ve içtim. Pek iyi geldi» der ve doktora bol bol düâ eder. Doktor durumu kavramıştır. Bu, birincinin misâlidir. İkinciye de şu misâli verebiliriz:

Din, Allah ve peygamberlik gibi mefhumları inkâr eden ve hayatını münkir olarak tamamlayan bir doktorun elinde siğil (verru) vardır. Yıllar yılı bunu maddî yönden tedâvî etmeye uğraşır, fakat muvaffak olamaz. Tatil münâsebetiyle memleketine gittiğinde —her sefer olduğu gibi bu defa da— teyzesi ona, elindeki siğile okuyacağını söyler. Doktor güler ve böyle şeylerin aslı olmadığını uzun uzun teyzesine anlatır. Teyzesi ısrar eder. Gücenmesinden korktuğu için razı olur. Kadın nohut büyüklüğünde bir tuzu siğile birkaç defa sürer ve dudaklarını oynatmaya başlar. Sonra tuzu götürüp bahçeye gömer. Bütün bu olup bitenlere gülen doktor, teyzesine ne yaptığını sorar. Kadın üç ihlâs (12), bir Fatiha (13) okuduğunu ve tuzu bahçeye gömdüğünü, tuz toprakta eridikçe siğilin küçüleceğini ve bir gün tamamen yok olacağını söyler. Doktor yine güler. Aradan çok geçmez kadının dediği gibi siğil iyileşir. Ve doktor bildiği yolda yine devâm eder.

Bir müslümanın durumu ise tamamiyle başkadır: Müslüman Allah'ın her şeye gücü yettiğini ve her derdin dermanını yarattığını, Onun kuvvet ve iradesi dışında hiçbir şeye imkân olmadığını bilir ve buna inanır. Bu inanç onun en tabîî halidir. O bundan şüpheye düştüğü zaman imânından olur. Küfre gider.

İBÂDETİN ve düânın insanı dâima zinde ve canlı tuttuğu bir vâkıdır. İbâdet, düâ ve inancı sâyesinde müslüman dâima kuvvetlidir. Büyük bir kuvvetin, her şeyi yaratan Allah'ın desteğine mazhurdur. İnançsız, düâ ve ibâdet mahrûmu bir insanın hayatının hiç bir kararı olamaz. O, bazan bir kadının yanında, bazan bir şişenin başında, fakat hangi halde olursa olsun kararsız, zavallı ve silik bir şahsiyyetin sâhibi olarak gününü gün etmenin peşindedir. Bundan sonraki hayâta inanmayan bir insanın mes'ûliyyeti de olamaz. Öyleyse her şeyi çekin-

meden yapar. Kanun ve halk murakabesinden uzak bulunduğu cür'et etmiyeceği kötülük yoktur.

Cenâb-ı Hak müteaddit âyetlerde Kur'an'dan nûr (14) ve şifâ (15) diye bahseder. Kur'an-ı Kerim insanlara dünya ve âhiret mutluluğunun yollarını göstermiş, fert ve cemiyet hayâtını tam ve sarsılmaz ilkelere bağlamıştır. El-İsrâ sûresi (XVII)'nin 82. âyetinde, «*Biz Kur'an'dan öyle âyetler indirip duruyoruz ki, (o âyetler) mü'minler için bir şifâ ve rahmettir*» buyurulmuştur. Bu âyette dünya; türlü türlü hastalık, sıkıntı, belâ, mihnet ve meşakkat dolu bir hastahâne; peygamber (s.a.v.) bir doktora; Kur'an da insana şifâ veren bir ilaç ve gıdaya benzetilmiştir. Gerçekten Kur'an; küfrün, zulmün, cehâletin, haksızlığın, tenbelliğin, düşmanlığın, ihtirasın, ümitsizliğin, kör taassubun, karşısındadır ve fert cemiyet aleyhine gelişme istidadı gösteren psikolojik ve sosyal hastalıklar için tam bir şifâ ve rahmettir (16).

Sosyal ve psikolojik hastalıklara şifâ olduğunda hiçbir tereddüt ve şüphe olmayan Kur'an-ı Kerim acaba bedenle ilgili maddî hastalıklar için de bir şifâ mıdır? Maddî ve cismânî tebâbetin tedâvî imkânına malik olduğu veya olamadığı bedenle ilgili bir hastalığa karşı Kur'an'dan istifâde edilebilir mi? Yazımızın ağırlık merkezini teşkil eden bu soruya çok eski zamanlardan beri müsbet cevap verilmiştir (17) Hz. Peygamber ve sahâbe devrinde bununla ilgili bir hayli örnekler görüyoruz. Peygamber (s.a.v.)'in hadislerini toplayan bütün kitaplarda bu konuya dâir bölümler mevcuttur. Bizzat Hz. Peygamberin muhtelif hastalıklara karşı aldığı tedbirler ve yaptığı tavsiyeler kaydedilmiştir.

Yeri gelmişken hemen söyliyelim ki, İslâm; büyüü ve büyücülüğü, efsunu, gaybi bilme iddiâsını, üfürükçülüğü, astronomi bilgilerine dayanmayan müneccimliği şiddetle reddeder. Bunlardan bâzılarını Allah ile boy ölçüşme iddiâları olarak kabul eder ve sahiplerini «*ehl-i Cehennem*» olmakla tehdit eder. Fakat bu; İslâm'ın Allah'tan sıkıntı, keder, hastalık ve benzeri hallerde yardım istemeyi, okuma ve düâyı yasak ettiği manâsına değildir. Okuma ve düâ etme ayırdır; üfürükçülük, büyü ve efsun ayırdır. Bunları birbirine karıştırmamak gerekir.

İslâm prensip olarak şunu va'zeder: Derdi yaratan Allah mutlak olarak dermanı da yaratmıştır. Şifâsı ve devâsı olmayan hiçbir dert ve hastalık yoktur. Bugün modern tıbbın hâlâ bâzı hastalıkların tedâvîsinden âciz olması, bu türlü hastalıkların devâ ve şifâsının yokluğu manâsına gelmez. Henüz o hastalıkların basilleri keşfedilmemiştir. Keşfedildiği ân tedâvîleri imkân dâhiline girecektir. Zira şifâ ve devâları Allah tarafından yaratılmıştır ve hazırdır.

Şunu da belirtelim ki İslâm tedâvîye ve hastalık ânında mütehassıs bir hekîme baş vurmaya ısrarla emr ve tavsiye etmiştir. Bir misal verelim:

Bir grup insan Hz. Peygambere: «*Ey Allah'ın rasûlü, biz hasta olduğumuz zaman tedâvî maksadıyla bir yetkiliye baş vurmamalı mı? dediler. Efendimiz: «Ey Allah'ın kulları, evet hasta olduğunuz zaman tedâvî çareleri arayınız. Çünkü C. Hak, yarattığı her hastalığa karşı mutlaka bir şifâ (ve devâ) yaratmıştır. Yalnız bir illetin şifâsı yoktur». Şifâsı olmayan illetin ne olduğu sorulduğunda «ihtiyarlıktır» buyurdu (18).*

Türkçemizde; «*Derdi veren Allah, devâsını da verir*» şeklinde meşhûr olan mesel, bu hadisin en sâde bir ifâdesidir. Bu hadis tedâvînin câiz

ve mübah olduğuna ve Hz. Peygamber tarafından emredildiğine delâlet eder. Bâzı kimselerin: «Allah'ın verdiği her belâ ve musîbete râzî olup katlanmadıkça velîlik mertebesi tamam olmaz, binâenaleyh velî olan kimsenin doktora baş vurması câiz değildir» demeleri asılsızdır. Peygamber (s.a.v.)'in mübah kıldığı tedâvî hükmüne zıttır (19).

Dip notta kaynakları ve diğer varyantları gösterilen bu hadis ve Hz. Peygamber zamanındaki birçok hastalara bizzat Hz. Peygamber tarafından bilinen usuller kullanılarak tedâvî için yapılanlar gösteriyor ki İslâm, tedâvînin yanındadır.

Bu emir ve tavsiyeler nedeniyle de İslâm'ın yaşandığı eski toplumalarda tıp çok ileri gitmiş, müslüman câmianın yaşadığı coğrafi mîttakanın her tarafı bimarhâne (hastahâne)'lere kavuşmuştur. Diğer İslâm milletleri bir yana, Osmanlı imparatorluğu zamanının İstanbul'unu düşünmek ve bugün hâlâ ayakta olan ve vaktiyle tıp tahsili yapılan Fatih ve Süleymaniye külliyelerini düşünmek kâfidir. İslâm'ın müsbet ilme karşı olduğu yolundaki iddiâları bertaraf etmeye İbnü Sînâ yeter sanırım.

Bilinen usuller kullanıldıktan sonra veya doktora baş vurma ânında düâ etmek, bâzı âyet ve hadisleri okuyarak Allah'tan şifâ ummak da câizdir. Buna ait pek çok örnek verilebilir:

1. Birgün 30 kişilik bir grup Hz. Peygamber tarafından sefere gönderildi. Bunlar yolculuk esnâsında bir kabîleye vardılar ve bu kabîleye misâfir olmak istediler. İstekleri kabul edilmedi. Bu sırada kabîle reisini akrep sokmuştu. Bütün kabîle halkı harekete geçip bilinen her çâreye baş vurdular, fakat müsbet bir netîce alamadılar. İçlerinden bazıları: «Şuraya konaklayan kabile içinde belki bir çâre bilen vardır. Onlara baş vursak» dediler. Bunun üzerine gelip dertlerini anlattılar. Kabile içinde bulunan Ebû Saîyd el-Hudrî: «Ben bu işin çâresini biliyorum. Lâkin ücretsiz yapmam» dedi. Netîcede tedâvî ücreti olarak bir sürü koyun vermeye râzî oldular. Ebû Saîyd el-Hudrî kalkıp kabîle reisinin yanına gitti. Ve ona el-Fatiha (20) sûresini okudu. Okuma bitince reis derhal, tıpkı bukağısından çözülmüş hayvan gibi ileri-geri yürümeye başladı ve tam manâsıyla şifâ buldu.

Kabile seferden döndü. Olup bitenleri Hz. Peygambere açtılar. Efendimiz olayı dinledikten sonra Ebû Saîyd el-Hudrî'ye hitâben:

«*Fatiha'nın bu kadar tesirli bir düâ olduğunu sana kim öğretti?*» diye kendisini taltif etti (21).

2. Enes İbn Mâlik'in rivâyetine göre Hz. Peygamber (s.a.v.) Ensâr'dan Amr İbn Hazm ailesine, zehirli hayvanlar ısırduğunda (veya soktuğunda), kulak ağrısı ve göz değmesi hallerinde, şifâ temennisi için Allah'a sığınarak nefes etmelerine müsâade etmiştir (22).

Bu hadiste geçen «göz değmesi» göz ağrısı değildir. «İsâbet-i 'ayn» denilen şeydir. Büyük muhaddis el-Buhârî'nin kitabı es-Sahîh'i ilk şerhedenlerden el-Hattabî (ö. 388), Efendimizin nazara ve göz değmesine karşı okunmasını emrettiği âyetlerin «Âyetü'l-Kürsî» (23) ve benzerleri gibi Allah'ın isim ve sıfatlarını ihtivâ eden ve zikir maksadıyla okunan âyetler olduğunu ifâde etmiştir (24).

3. Ümmü Seleme'nin rivâyetine göre, Hz. Peygamber (s.a.v.) kendi odasında yüzünde sarılık eseri bulunan bir kız çocuğu görmüş ve: «*Bu kızcağıza nazar değmiş, bunu okutunuz*» buyurmuştur (25).

Bunlardan ayrı olarak Hz. Peygamber (s.a.v.)'in okuma ve düâ ile

ilgili pek çok hadisleri vardır (26). Hz. Peygamberin bu tavsiyesine uyan bâzı kimselerin düâ ve okuma sâyesinde aldıkları müsbet sonuçlar kitaplara geçmiştir. Bâzıları:

1. Abdurrahman İbn Avf (r.a.) sûre evvellerinde bulunan harfleri (el-hurûfü'l-mukatta'a) başkalarının eline geçmesini arzû etmediği hal ve eşyanın üzerine yazardı. Bu yazma bereketiyle o mala herhangi bir ziyan gelmezdi (27).

2. Göz ağrısından muzdarip olan biri, durumunu imam eş-Şafi'i'ye açtı. O da bir kâğıda şunları yazdı ve adama verdi:

(28) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَكَسَفَتْ عَنْكَ غَطَاءَكَ فَبَصَّرَكَ اللَّهُ الْيَوْمَ مُحَمَّدٌ
(29) لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَبَشِيرًا

Adam bunu yanında taşıdı ve bir müddet sonra iyileşti.

3. İbnü Kuteybe'nin rivâyetine göre, salihlerden biri gece namaz kılmayı sever lâkin bir türlü vaktinde uyanamazdı. Durumunu Allah'ın has kullarından birine anlattı. O da ona şu tavsiyyede bulundu: «Yatacağın zaman şu düâyı oku:

(30) قُلْ لَوْ كَانُ الْبَحْرُ مِثْلًا دَلِيلًا لَكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِعِشَاءِ مُرَدِّدٍ

ve hangi sâatte uyanmak istiyorsan onu içinde tut. O sâat gelince kal-karsın» dedi. Bu tavsiyyeye riâyet eden zat hakikaten istediği sâatte uyanır oldu (31).

4. İmam el-Gazâlî (ö. 505) anlatıyor: İsfahan'da sâlih bir kişi si-dik zoru olmuştu ve bundan büyük ızdırap duyuyordu. Sâlih kişi eline bir kâğıt aldı ve şunları yazdı:

(32) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَبَسْتِ الْجِبَالَ لَيْسًا فَكَانَتْ هَبَاءً مُنْبَثًا
(33) وَجَمَلَتِ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ فَذُكَّتَا ذِكَّةً وَوَاحِدَةً
(34) ذَكَا ذَكَا

Kâğıdı bir tas suya koydu ve suyu içip bitirdi. Rahatsızlığı geçti ve akabinde bir takım taşlar düşürdü (35).

5. Ebu'l-Kasim el-Kuşeyrî, Efendimiz (s.a.v.)'i rüyasında gördü. Efendimiz kendisine: «Niçin böyle üzgünsün?» dedi. Cevâbında: *çocuğunun hasta olduğunu ve hastalığının gündün güne arttığını söyledi. O vakit Efendimiz: «Senin Kur'an'daki şifâ âyetlerinden haberin yok mu?» buyurdu. Kur'an'da mevcut şu şifâ âyetlerini Ebu'l-Kasim çocuğuna üç kerre okudu ve çocuk iyileşti:*

(36) وَيَسْفِئُ صَدْرَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ وَيَشْفَاءُ لِمَا فِي الصُّدُورِ فِيهِ وَشِفَاءُ لِلنَّاسِ
(37) إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ وَنَزَّلَ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ
(38) وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ قُلْ هُوَ الَّذِي أَمَّنَا هُدًى وَشِفَاءً لِلْمُؤْمِنِينَ
(39) قُلْ هُوَ الَّذِي أَمَّنَا هُدًى وَشِفَاءً لِلْمُؤْمِنِينَ
(40) قُلْ هُوَ الَّذِي أَمَّنَا هُدًى وَشِفَاءً لِلْمُؤْمِنِينَ
(41)

6. İbnü'l-Cevzî'nin anlattığına göre Meymûne Bintü Şâkûle el-Bağ-dâdiyye şöyle demiştir: Komşularımızdan biri bize hiç rahat vermez ve devâmlı eza-cefa ederdi. Birgün kalktım. İki rek'at namaz kıldım. Kur'an'daki 114 sûrenin her birinin baş tarafından birer âyet okudum ve bu minvâl üzere Kur'an'ı bitirdim. Sonra şöyle düâ ettim: «Ya Rab! bu adamın hakkından gel!». Namazı kılıp düâmı yaptıktan sonra uyu-

dum. Uyandığımda ne göreyim, adam seher vakti bir iş için dışarı çıktığında ayağı kayıp düşmüş ve ölmüş (42).

Bu türlü misâllerin binlercesini sıralamak mümkündür. Fazla malûmat için Kur'an'ın «hassa» larından bahseden eserlere ve hadis kitaplarının tıb, merdâ ve düâlar bölümlerine bakılabilir. Biz burâda, Peygamber (s.a.v.) Efendimizin muhtelif zaman ve hallerde devâmlı okuduğu ve okumasını tavsiye ettiği düâlara birer örnek verdikten sonra düânın makbul olması için gereken şartları sıralayıp bahsi bitireceğiz.

A. Hz. PEYGAMBERİN BÂZİ DÜÂLARI:

a. Hergün yapılması lâzım gelen düâ:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlü Ekrem Efendimiz şöyle buyurmuştur: «Kim günde 100 defa, derse bu düâ sâyesinde o kimse, 10 köle azâd etmiş gibi sevap kazanır. Ayrıca, kendisine 100 şevâp yazılır, 100 günâhı affedilir. O gün akşam oluncaya kadar şeytanın şerrinden emîn olur. Başka hiçbir kimse —aynı düâyı daha fazla okuyan hâriç— ondan daha faydalı bir ziikr yapmış olamaz (43).

b. Sıkıntı ve keder zamanlarında:

İbnü Abbas'tan rivâyete göre Hz. Peygamber (s.a.v.) hüzüün ve keder anlarında şöyle düâ ederdi:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْعَلِيمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَرَبُّ الْأَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ

c. Uykuya Yatarken:

El-Berâ' İbnü 'Azib'den şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Hz. Peygamber (s.a.v.) yatağına girdiğinde sağ tarafına yatar ve şöyle düâ ederdi:

اللَّهُمَّ أَسَلْتُ نَفْسِي إِلَيْكَ وَوَجَّهْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ
وَأَلْبَسْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ رَغِيَةً وَرَهِيَةً إِلَيْكَ لَا مَلِيئًا وَلَا مَجِيئًا إِلَيْكَ
أَمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ وَبِسَيِّدِكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ

d. Uykudan Kalkınca:

Huzeyfetü'bnü'l-Yemân'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) uyandığı zaman şu şekilde düâ ederdi:

أَحْمَدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ

e. Evden Çıkarken:

Enes İbn Mâlik'ten rivâyete göre Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «Her kim evinden çıkarken:

بِسْمِ اللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

derse, bu düâsına karşı ona; «Allah işlerinde sana güç ve kuvvet verecek ve seni koruyacak denir ve şeytan o gün o kimseden uzaklaşır» (47).

f. Hasta Ziyâretinde:

'Âişe (r.a.)'den rivâyete göre Peygamberimiz (s.a.v.) bir hasta ziyâretine gittiğinde veya kendisine hasta olan biri geldiğinde (veya getirildiğinde) şöyle düâ ederdi:

أَذْهَبَ إِلَيْنَا رَبُّ النَّاسِ أَشْفَى وَأَنْتَ الشَّافِي لَا شِفَاءَ إِلَّا شِفَاؤُكَ شِفَاءً لَا يَبْعَثُ سَمًّا

g. *Öfke ve kızgınlık hâlinde:*

Muaz İbn Cebel anlatıyor: Peygamber (s.a.v.)'in bulunduğu bir yerde iki adam kavgaya tutuştu ve birbirlerine ileri-geri şeyler söylediler. Birinin yüzü öfkesinden iyice değişti. Bu hâli seyreden Hz. Peygamber (s.a.v.): «Ben öyle bir düâ biliyorum ki, eğer bu adam onu okursa bu hiddet hâli kendisinden zâil olur» buyurdu ve bildiği düânın

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

cümlesi olduğunu açıkladı (49).

h. *Hadis kitaplarında «Seyyidü'l-İstiğfâr» (istiğfâr ve düâların ulusu) diye anılan düâ:*

Şeddâd İbn Evs'in anlattığına göre Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «Seyyidü'l-İstiğfâr kişinin Allah'a şu şekilde yalvarmasıdır:

اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ وَأَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَأُوبِئُكَ بِذُنُوبِي فَأَغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لَا تَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ

H. Peygamber sözüne devâmla: «Sevap ve faziletine inanarak kim bu düâyı gündüz okur da o gün akşama yetişmeden ölürse, o kimse Cennet ehlinde olarak ölür. Aynı düâyı kim yine sevap ve faziletine inanarak gece okur da sabaha kavuşmadan ölürse o kimse de Cennetlik olarak ölür» (50).

B. DÜÂNIN ŞARTLARI :

Düânın riâyeti gerekli bir takım şartları vardır. Bu şartlara riâyet ederek düâ eden müslüman, yaptığı düânın karşılığını bekleyebilir. Bu şartları şöylece sıralayabiliriz:

1. Tam müslüman olmak. Her şeyi ile Allah'a ve Peygambere bağlı olmak. Allah'ın zikri ve fikri ile gönlünü doldurmak. Her an O'nun emir ve hizmetinde olmak (51).
2. Yapılan düânın kabulünü ivmemek, ecele etmemek (52).
3. Düâ ettim de kabûl olunmadı dememek ve ısrarla düâya devam etmek (53).

C. DÜÂNIN ADÂBI :

1. Düâyı farz namazı kıldıktan sonra yapmak.
2. Düâ ederken abdestli olmak ve kibleye dönerek düâ etmek.
3. Düânın evvel Allah rızası için iki rek'at namaz kılmak ve namazı müteâkip düâ etmek (54).

(1) El-Fatiha, 1/5-7; el-Bakara, II/21; en-Nisâ, IV/36; el-Mâide, V/72; el-A'râf, VII/59, 65, 73, 85; Hûd, XI/50, 61, 84; en-Nahl, XVI/36...

(2) M. İsmail İbrâhim, Mu'cemü'l-Elfâz wa'l-A'lâmü'l-Kur'âniyye, s. 188, Kahire, 1388/1968.

(3) El-Mü'minûn (Gâfir) sûresi, XL/60.

(4) En-Neml, XXVII/62.

(5) El-Bakara, II/136.

(6) El-A'râf, VII/55.

(7) Aynı sûre, VII/65 (Ayrıca bak. İsrâ, XVII/110; Gâfir, XL/14, 65; el-A'râf, VII/29, 180...).

(8) Et-Tirmizî, Sünen, Kitâbü't-Tefsir, sûre: 2, bâb: 16; İbnü Mâce, Sünen, K. Düâ, bâb: 1; A. İbn Hanbel, el-Müsned, IV/267, 271, 276.

(9) Et-Tirmizî, Sünen, K. Dâ'vât, bâb: 24.

(10) Aynı eser, K. Dâ'vât, bâb: 1.

(11) Aynı eser, K. Dâ'vât, bâb: 1 (Bu hadisi ayrıca A. İbn Hanbel, el-Edebü'l-Müfred'de Buhâri, el-Müstedrek'te Hâkim tahrir etmişlerdir Sünenü't-Tirmizî, İzzet 'Abidü'd-Deâs ta'lîki, IX/91, 1968/1387, Hıms (Humus), not: 1).

(12) Kur'an-ı Kerim'in 112. sûresi.

(13) Kur'an-ı Kerim'in 1. sûresi.

(14) El-Mâide, V/15; el-A'râf, VII/157; el-Hadid, LVII/9; Teğâbün, LXIV/8, en-Nisâ, IV/74.

(15) Yûnüs, X/57; en-nahl, XVI/69; el-İsrâ, XVII/82; Fussilet, XLI/44.

(16) Elmalılı Hamdi Yazır, Tefsir, V/3195, İstanbul, 1960 (2. baskı).

(17) Aynı eser, V/3195.

(18) Müslim, es-Sahih, K. Selâm, no: 69; K. Fedâilü's-Sahâbe, no: 92; el-Buhâri, K. Tıb, bâb: 1; Ebû Dâvûd, K. Tıb, bâb: 11; İbnü Mâce, K. Tıb, bâb: 1; et-Tirmizî, K. Tıb, bâb: 2; A. İ. Hanbel, I/377, 413; II/335...

(19) Kâmil Miras, Sahih-i Buhâri Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercemesi ve şerhi, XII/81, ist. 1948.

(20) Kur'an'ın ilk sûresi.

(21) El-Buhâri, K. İcâre, bâb: 16; K. Hübe, bâb: 3; İbnü Mâce, K. Ticârât, bâb: 7; A. İbn Hanbel, el-Müsned, III/83.

(22) El-Buhâri, K. Tıb, bâb: 26; İbnü Mâce, K. Tıb, bâb: 34.

(23) El-Bakara sûresi II'nin 255. âyeti.

(24) Tecrid-i Sarih, XII/98.

(25) El-Buhâri, K. Tıb, bâb: 35; Müslim, K. Selâm, no: 58.

(26) Fazla bilgi için bak. hadis kitaplarının «kitâbü't-tıb», «kitâbü'l-merdâ», ve «kitâbü'd-dâ'vât» bölümleri.

(27) Ez-Zerkeşi, el-Bürhan, I/432, Mısır, 1376/1957.

(28) Kaf sûresi, L/22 «Bismillahirrahmânirrahim. Andolsun ki, sen dünyada bundan habersizdin. İşte senden perdeni kaldırıp açtık. Bugün gözün ne kadar keskindir!».

(29) Fussilet, XLI/44. «O Kur'an, iman edenler için tam bir hidâyet ve şifâdır».

(30) El-Kehf, XVIII/109.

(31) El-Bürhan, I/435.

(32) El-Vakı'a, LXI/5, 6.

(33) El-Hakka, LXIX/14.

(34) El-Fecr, LXXXIX/21.

(35) El-Bürhân, I/435.

(36) Et-Tevbe, IX/14 «...ki, Allah mü'minler zümresinin göğüslerini ferahlandırır!».

(37) Yûnüs, X/57 «Ey insanlar!, size Rabbinizden bir öğüt, gönüllerde olan dertlere bir şifa, mü'minler için bir hidâyet ve rahmet gelmiştir».

(38) En-Nahl, XVI/69 «Onda insanlar için şifa vardır. İşte bunda da tefekkür edecek bir zümre için elbette bir ibret vardır».

(39) El-İsrâ, XVII/82 «Biz, Kur'an'dan öyle âyetler indiriyoruz ki onlar mü'minler için tam bir şifa ve rahmettir».

(40) Eş-Şuaara, XXVI/80 «Hastalandığım zaman bana şifa veren odur».

(41) Fussilet, XLI/44 «Ey Muhammed, onlara şunu bildir: O Kur'an insanlar için tam bir hidâyet ve rahmettir» (el-Bürhan, I/335-436).

(42) El-Bürhan, I/436.

(43) Mânâsı: «Allah'tan başka ilâh yoktur. Yalnız O vardır. O'nun eşi ve ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd ve teşekkür O'na mahsustur. O'nun her şeye gücü yeter» (el-Buhâri, K. Dâ'vât, bâb: 65; İbnü Mâce, K. Edeb, bâb: 56; İmam Mâlik, el-Muvatta', K. Messî'l-Kur'an, no: 20, 21; A. İbnü Hanbel, El-Müsned, II/37, 306, 375, 515).

(44) Mânâsı: «İbâdete lâyık hiçbir ma'bûd yoktur; ancak azamet ve büyüklük sâhibi Allah vardır. İbâdete lâyık hiçbir ma'bûd yoktur; ancak büyük Arş'ın sâhibi Allah vardır. İbâdete lâyık hiçbir ma'bûd yoktur; ancak göklerin ve yerin sâhibi ve Arş-ı Kerim'in sâhip ve mâliki Allah vardır (El-Buhari, K. Dâ'vât, bâb: 27; K. Tevhid, bâb: 22, 23; Müslim, K. Dâ'vât, no: 83; et-Tirmizî, K. Dâ'vât, bâb: 40; İbnü Mâce, K. Düâ, bâb: 17; A. İbn Hanbel, el-Müsned, II/228, 254, 339, 356).

(45) Mânâsı: «Allahım, kendimi sana teslim ettim, yüzümü sana çevirdim,

işimi sana ısmarladım, sana itimad ettim. Seni isterim ve senden korkarım. Senden başka sığınacak varlık, senden başka kurtarıcı yoktur. Kurtarma ve koruma ancak sana aittir. Allahum! indirdiğin kitaba inandım ve gönderdiğin peygamberine iman ettim (El-Buhâri, K. Vudu', bâb: 75; K. Dâ'vât, bâb: 6, 7, 9; K. Tevhid, bâb: 34; Müslim, K. Zikr, no: 56, 57; Ebû Dâvûd, K. Edeb, bâb: 98; et-Tirmizî, K. Da'vât, bâb: 16, 116; İbnü Mâce, K. Düâ, bâb: 15; ed-Dârimî, el-Müsned, K. İstîzân, bâb: 51; A. İbn Hanbel, el-Müsned, IV/285, 290, 292...).

(46) Mânâsı: «Üyüduktan (öldükten) sonra beni uyandıran (diriltten) Allah'a hamdolsun! Öldükten sonra (ba's için) dirilmemiz de O'na aittir (el-Buhâri, K. Tevhid, bâb: 13; K. Da'vât, bâb: 7, 15; Müslim, K. Zikr, no: 59; İbnü Mâce, K. Düâ, bâb: 16; ed-Dârimî, K. İstîzân, bâb: 53; A. İbn Hanbel, el-Müsned, IV (294, 302; V/154, 385, 387, 397, 399, 407).

(47) Mânâsı: «Allah'ın adını anarak evimden çıkıyorum. Ben Allah'a tevekkül ettim. O'ndan başka güç ve kuvvet sâhibi hiçbir varlık yoktur (Ebû Dâvûd, K. Edeb, bâb: 103; et-Tirmizî, K. Da'vât, bâb: 34; İbnü Mâce, K. Düâ, bâb: 18; A. İbn Hanbel, el-Müsned, IV/306).

(48) Mânâsı: «Ey insanların Rabbi olan Allahum! Şu hastanın hastalığını gider. Ona şifa ihsan et. Rabbim! sağlık ve âfiyeti ancak sen verirsin; senin şifandan başka hiç bir şifa yoktur. Rabbim! bu hastaya öyle bir şifa ver ki, o şifa, onda hastalık namına ne varsa silsin süpürsün» (el-Buhâri, K. Merdâ, bâb: 20, 38, 40; Müslim, K. Selâm, no: 46-49; İbnü Mâce, K. Tıb, bâb: 19, 36, 37, 39; K. Cenâiz, bâb: 64; Ebû Dâvûd, K. Tıb, bâb: 18, 19; et-Tirmizî, K. Dâ'vât, bâb: 111; A. İbn Hanbel, el-Müsned, IV/259; VI/44, 45, 50...).

(49) Mânâsı: «Ebedî olarak ilâhî rahmetten kovulan şeytanın her türlü kötülük ve şerrinden Allah'a sığınırım» (el-Buhâri, K. Edeb, bâb: 44, 76; K. Bed'ü'l-Hak, bâb: 11; Müslim, K. Birr, no: 109, 110; Ebû Dâvûd, K. Edeb, bâb: 3; et-Tirmizî, K. Dâ'vât, bâb: 51; A. İbn Hanbel, el-Müsned, V/240, 244).

(50) Mânâsı: «Allahum! Sen benim Rabbimsin. Senden başka ibâdete lâyık hiç bir ilâh yoktur. Beni sen yarattın, şüphesiz ben, senin kulunum ve gücümün yettiği nisbette ezelde sana verdiğim ahd ü va'd üzerindeyim. Allahum; işlediğim kusurların şerrinden sana sığınırım. Bana ihsan ettiğin nimetini sana itiraf ederim. Günahımı da itiraf ederim. Ya Rab; günahımı sen affet! Çünkü günahları yarılıgamak kimsenin haddi değildir, ancak sen yarılığarsın!» (el-Buhâri, K. Da'vât, bâb: 1; et-Tirmizî, K. Da'vât, bâb: 15; en-Nesâi, K. İstîâze, bâb: 57, 63; A. İbn Hanbel, IV/122, 125).

(51) El-Bürhan, I/436.

(52) El-Buhâri, K. Da'vât, bâb: 22; Müslim, K. Zikr, no: 90, 91; Ebû Dâvûd, K. Vitr, bâb: 23; İbnü Mâce, K. Düâ, bâb: 7.

(53) Aynı kaynaklar.

(54) Fazla bilgi için bak. Tecrid-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi, VII/57 v.d. XII/95, 97, 360 v.d. El-Bürhan, I/434 v.d.; eş-Şevkânî, Neylü'l-Evtar, VIII/207 v.d. el-Mü'min süresi, âyet: 60; el-Bakara, âyet: 186; en-Neml, âyet: 62; el-A'râf, âyet: 55, 65; İsrâ, âyet: 110 (Bu âyetlerin muhtelif tefsir ve ahkâmü'l-Kur'an'a dâir eserlerdeki şerh ve izâhları).

EDEBİYAT LÜGATI

Yazan: Tahiri'l-Mevlevî

Neşre hazırlayan: Kemal Edip KURKÇUOĞLU

- * Edebiyat meraklıları için temel eser
- * Eski edebiyatımızın kaynak eseri

Fiati: 20 TL.

İsteme adresi: Enderun Kitabevi Beyazsaray No: 46

Bayezit — İSTANBUL

İslâm'da Ziyaret

Hasan ÇELİKKAYA
İst. İ. H. O. Öğretmeni

ZİYARET: bir gönlü alma, sevgi ve hürmet bildirme, gerektiği nisbette maddî ve mânevî yardımlaşma demektir ki, insanlık âlemine mahsus bir haslettir. İnsan ve ziyaret; etle tırnak gibi birbirinden ayrılmayan iki varlıktır. Ziyaret; kalbin bağı, ruhların perçinidir, fitratın ve içtimâî dayanışmanın mutlak muhtaç olduğu en büyük zaruretler ve ihtiyaçtır. Ziyaret; dostluğu sıklaştırır ve nice peşin hükümlerin, kötü zanların ve gerginliklerin önüne geçerek fitrî ve ruhî yatışmayı sağlar. (Bu bakımdan İslâmın üstünlüğü gözden kaçmayan bir hakikattir. Nitekim bu hususu aşağıda daha tafsilâtlı olarak göreceğiz.)

İnsanoğlu, her yönden âciz ve birbirine muhtaç yaratılmıştır. Toptan ise Allah'a muhtaçtırlar: O'nun rızık ve müsadeseyle yaşamaktadırlar. Allah (C.C.) ise her şeyden müstağnidir (1). İnsanoğlu, nasıl maddî hayatının devamı için başkalarının desteğine (emek ve mâmullerine) muhtaçsa, manevî, hissî hayatın devamı ve düzeni için de yine o derece olanların irşad ve tesellilerine muhtaçtır. Hatta bu bakımdan diyebiliriz ki, insanoğlu daima teselliye muhtaç bir yaratıktır. Yalnızlık Allah'a mahsustur. İnsanı, kimsesiz kalmak kadar yıpratıcı, kahredici ruhî bir amel tasavvur olunamaz. Şüphesiz, korku ve ümitsizlik insanın yakasını bırakmayan vasıflardır. Hele bilinmeyen yerlerde, karanlıkta veya tek kaldığında bu hasletler o kadar kendini gösterir ki, insanoğlunu hayli sarsar. Fakat insan, ne kadar nankör ve ben buradayım der: «Allah'ım, işyanımı affet, hakikaten ben nankör bir varlığım. Dönüyorum... Yine sana dönüyorum. Son ümit kapısı yine sende, beni affet. Beni her türlü şerlerden muhafaza eyle. Her an benim desteğim ve yardımcım ol. Beni bir an için de olsa nefsimin eline bırakma. Senin herşeye gücün yeter. Âmennâ. Sen benim

Rabbimsin. Şahit oldum Yâ Râbb...» diye niyazda bulunur. İşte ruh, gerçek dostu ve desteğini burada bulmuştur.

Fitrat, her zaman kendini gösterir amma görebilenler için.

Cenab-ı Hak (C.C.), insanoğlunun bu nankör karakterini: sıkıştığında, «Allah». dediğini, genişliğinde ise yine inkâr ve nankörlüğünce devam ettiğini Kur'an-ı Kerim'in muhtelif ayet-i kerimelerinde bildiriyor, ve buyuruyor ki: «Geberesice insan, ne kadar nankördür o.» (Abese: 17).

İşte insanoğlunu bu uçurumdan kurtarmak veya buna meydan vermemek için kişilerin (müslümanların) birbirlerini öğütlemeleri gerekir: gerek evde, gerek camide, gerekse dairede, işte bu kurtuluşu (birliği) temin eden birinci âmil de şüphesiz ZİYARETTİR. Bakalım İslâm, bu ziyaret mevzuunda ne buyuruyor:

ANNE-BABA-AKRABA ZİYARETİ :

Buna İslâm'da «sıla-i rahim» de denir.

Anne-Baba hakkı İslâm'da başta gelen haklardandır. İslâm, anne-babaya (zahmetlerine karşılık) gerçek değeri vermiş ve kendisini küfre ve kötülüğe sevke cür'et etmedikleri müddetçe evlâda, anne ve babasına itaati mecbur kılmıştır. Anne-baba olanlar bu hakikatı çok daha iyi anlar ve bilirler. Bu bakımdan Allah ü Azîmüştân'ın dilemediği hariç (2) her insanın anne-baba olması o kadar arzu edilir ki...

Müslümanlık, yani Peygamberimiz (S. A.V.): «Cennet, annelerin ayakları (rıзалarı) altındadır.» buyurmakla annenin gerçek değerini, dolayısıyla evlâdı doğurup büyütmedeki çektiği zahmetin derecesine, yani baba-dan daha üstün olduğunu beyan buyurmuşlardır. Nitekim «kime iyilik edeyim? diye soran sahabeye Peygamberimiz (S.A.V.) şu cevabı vermişlerdir: Anamıza, (bunu üç defa tekrarlamışlardır), babamıza, daha sonra en yakın olanlara.» (3).

Bu mevzuda, âilesinin hatırını ihtiyar an-